

УДК 574.587: 595.33(262.5)

Е.Е. УЗУН

Інститут морської біології НАН України
ул. Пушкінська, 37, Одеса, 65011, Україна

КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ РАКУШКОВЫХ РАКОВ (CRUSTACEA, OSTRACODA) ОДЕССКОГО МОРСКОГО РЕГИОНА (ЧЕРНОЕ МОРЕ)

Изучены количественные показатели остракод Одесского морского региона за 2011-2013 гг. На разных типах донных отложений численность и биомасса имели разные значения. Наибольшая численность (30611 экз. · м^{-2}) и биомасса ($198,97$ мг · м^{-2}) характерны для серого ила с примесью ракушки. Эти же показатели были наименьшими на черном иле с примесью ракушки – 2800 экз. · м^{-2} и $18,2$ мг · м^{-2} соответственно.

Ключевые слова: *Ostracoda, мейобентос, Одесский морской регион*

Одесский морской регион представляет собой зону с повышенной антропогенной нагрузкой, оказывающей немалое влияние на биологическое разнообразие. Особенно остро на изменения условий окружающей среды реагируют небольшие по размерам группы организмов, в частности, мейобентос [1].

Ракушковые раки (Ostracoda, Crustacea) являются одной из основных таксономических групп в составе мейобентоса. Малые размеры и многочисленность, а также короткий жизненный цикл этих организмов делает их незаменимой группой при мониторинге морских экосистем. Загрязнения и неблагоприятные условия приводят к изменениям в структуре сообществ и снижению количественных показателей остракод. Продолжительное действие лимитирующих факторов обуславливает уменьшение количества видов [2].

Материал и методы исследований

Пробы отбирались на 16 станциях Одесском морском регионе на протяжении 2011 – 2013 гг. (рис. 1.). Отбор проб проводился на глубине от 6,5 до 26 м. при помощи дночерпателя Петерсена с площадью захвата $0,1 \text{ м}^2$ и бентосной рамки (площадь $10 \times 10 \text{ см}^2$).

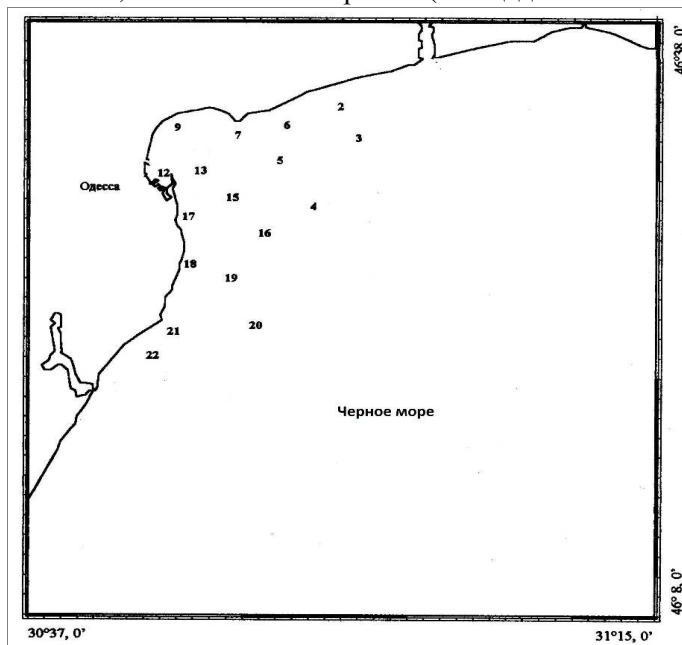

Рис. 1. Карта-схема станций отбора проб мейобентоса Одесского морского региона
в 2011 – 2013 годах

Фіксація собраного матеріала осуществлялась 4% раствором формальдегіда. Подсчет численности мейобентоса проводился под бинокулярным микроскопом МБС-9 в камере Богорова [3].

Результаты исследований и их обсуждение

Показатели численности и биомассы остракод Одесского морского региона отличались в разные годы (рис. 2). На долю остракод в 2011 году приходилось 1,92% от значения численности мейобентоса, т.е. 9235 экз. · m^{-2} . В 2012 году численность ракушковых раков достигала 11118 экз. · m^{-2} , но их доля при этом была значительно выше по сравнению с предыдущим годом – 10,11% от общего мейобентоса. В 2013 году зарегистрирована наибольшая численность остракод – 42000 экз. · m^{-2} , что составляет 9,97 % от общей численности мейобентоса.

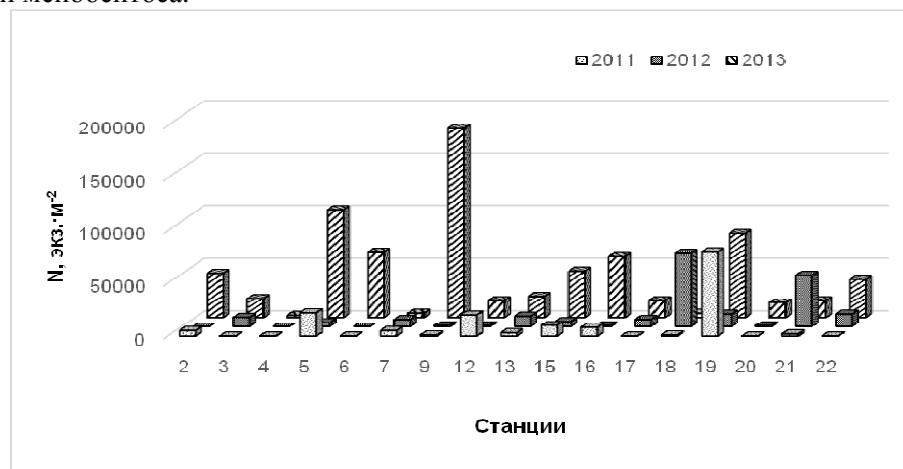

Рис. 2. Значения численности остракод на станциях Одесского морского региона за 2011-2013 года

За исследуемый период вклад остракод в общую биомассу мейобентоса был не значительный. Лишь в 2013 году они составили 13,52% ($273 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-2}$) от общей биомассы мейобентоса. В 2011 и 2012 годах доли показателей биомассы ракушковых раков составляли 1,58% ($58,12 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-2}$) и 4,39 % ($72,26 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-2}$) соответственно.

На акватории Одесского морского региона грунт представлен преимущественно илистыми донными отложениями. За анализируемый период остракоды были обнаружены на четырех типах донных отложений: 1) ил серый, 2) ил черный, 3) ил серый с примесью ракушки, 4) ил черный с примесью ракушки. На серых илах количественные показатели остракод были значительно выше, чем на черных (рис. 3, 4).

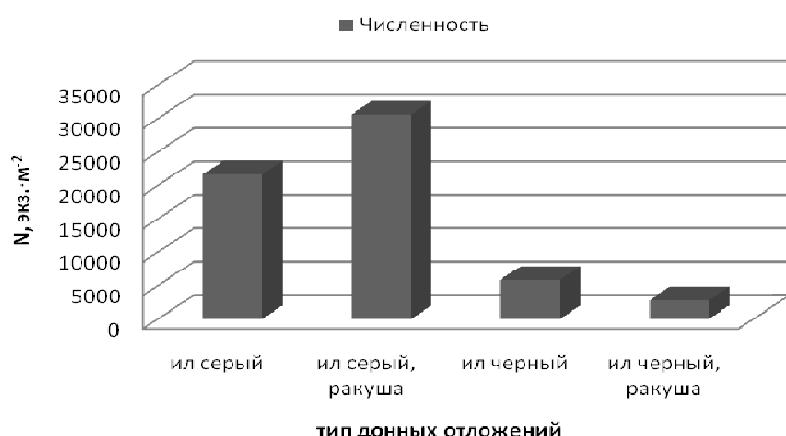

Рис. 3. Численность остракод на различных типах донных отложений в Одесском морском регионе

ГІДРОЕКОЛОГІЯ

Біомасса ракушкових раков на різних типах донних відкладів відображає показателі їх чисельності (рис. 4.).

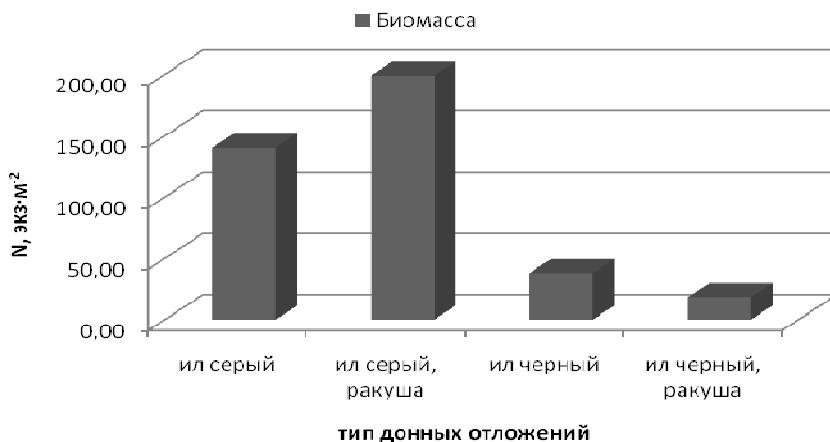

Рис. 3. Біомасса остракод на різних типах донних відкладів в Одесському морському регіоні

Наибольшие значення чисельності (30611 экз. · м^{-2}) и біомаси ($198,97$ $\text{мг} \cdot \text{м}^{-2}$) остракод характерні для сірого ила з примесью ракуши. Эти же показатели были наименьшими на чорному илі з примесью ракуши – 2800 экз. · м^{-2} и $18,2$ $\text{мг} \cdot \text{м}^{-2}$ соответственно.

Выводы

Характер донних відкладів в значительній ступені впливає на кількісні характеристики ракушкових раков. Превосходство остракод в чисельності і біомасі на сірих илах (більше ніж у п'ять раз), може свідчити про те, що чорні илі Одесського морського регіону не благоприятні як середа для розвитку остракодів.

1. Вороб'єва Л. В. Мейобентос українського шельфа Чорного і Азовського морів / Л. В. Вороб'єва. – К.: Наукова думка, 1999. – 300 с.
2. Шорников Е. И. Остракоды как индикаторы состояния и динамики водных экосистем (на примере залива Петра Великого Японского моря) / Е. И. Шорников, М. А. Зенина. – Владивосток: Дальнаука, 2014. – 334 с.
3. Hulings N. C. A Manual for the Study of Meiofauna / N. C. Hulings, J. S. Gray // Smit. Contr. Zool. – 1971. – № 78. – Р. 1–84.

O. C. Узун

Інститут морської біології НАН України, Київ

КІЛЬКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЧЕРЕПАШКОВИХ РАЧКІВ (CRUSTACEA, OSTRACODA) ОДЕСЬКОГО МОРСЬКОГО РЕГІОНУ

Вивчені кількісні показники остракодів Одесського морського регіону за 2011-2013 роки. На різних типах донних відкладів чисельність та біомаса мали різні значення. Найбільша чисельність (30611 экз. · м^{-2}) та біомаса ($198,97$ $\text{мг} \cdot \text{м}^{-2}$) характерні для сірого мулу з домішкою ракуши. Ці ж показники були найменшими на чорному мулю з домішкою ракуши – 2800 экз. · м^{-2} і $18,2$ $\text{мг} \cdot \text{м}^{-2}$ відповідно.

Ключові слова: Ostracoda, мейобентос, Одесський морський регіон

E. E. Uzun

Institute of Marine Biology of NAS of Ukraine, Odesa

QUANTITATIVE CHARACTERISTICS OF SEED SHRIMPS (CRUSTACEA, OSTRACODA) IN THE ODESA COASTAL REGION (BLACK SEA)

Quantitative characteristics of ostracods in the Odesa coastal region during 2011 – 2013 years were

studied. In different sediments types means of abundance and biomass were different. The largest

means of abundance ($30611 \text{ ind.} \cdot \text{m}^{-2}$) and biomass ($198.97 \text{ mg.} \cdot \text{m}^{-2}$) were characteristic on the grey silt with shell mix. These means were smallest on the black silt with shell mix – $2800 \text{ ind.} \cdot \text{m}^{-2}$ и $18.2 \text{ mg.} \cdot \text{m}^{-2}$ respectively.

Keywords: Ostracoda, meiobenthos, Odesa coastal region

УДК 547.587 (582.776.5 : 582.671)

О.М. УСЕНКО

Інститут гідробіології НАН України
пр. Героїв Сталінграда, 12, Київ, 04210, Україна

ЕНДО- ТА ЕКЗОГЕННІ ФЕНОЛКАРБОНОВІ КИСЛОТИ *TRAPA NATANS L. I NUPHAR LUTEA L.*

Досліджено вміст фенолкарбонових кислот у фітомасі та воді в заростях *Trapa natans* і *Nuphar lutea*. Встановлено, що як в клітинах, так і серед позаклітинних виділень *Trapa natans* переважають оксибензойні кислоти. Кислоти оксибензойної групи домінують і у виділеннях *Nuphar lutea*, тоді як у фітомасі цієї рослини значно більше оксикоричних кислот.

Ключові слова: фенолкарбонові кислоти, *Trapa natans*, *Nuphar lutea*

Фенольні сполуки належать до найпоширеніших поліфункціональних метаболітів рослинних організмів. Для вищих водяних рослин характерна наявність значної кількості фенолів як в клітинах, так і в складі позаклітинних виділень. Багато з цих сполук, кількість яких коливається залежно від виду рослин, здатні викликати алелопатичний ефект у інших представників гідрофлори. Інтенсивний розвиток макрофітів може суттєво обмежувати вегетацію планктонних водоростей і, що особливо важливо, знижувати інтенсивність «цвітіння» води синьозеленими водоростями [2].

Відомо, що рослини із значною біологічною активністю містять велику кількість фенольних кислот. Багато з них (кавова, корична, кумарова, ферулова, галова, ванілінова) відзначаються високим алелопатичним потенціалом і як алехохімічні агенти викликають численні фізіологічні ефекти. Зокрема, відомо, що фракції, які містять фенольні кислоти, здатні гасити вільні радикали, в тому числі, гідроксильний радикал, а також інгібувати пероксидне окиснення ліпідів [4].

Однією з вищих водяних рослин, що відзначаються значною біологічною активністю, вважають глечики жовті (*Nuphar lutea*), у заростях яких найбільш виражений ефект зниження чисельності мікрофлори, порівняно з іншими макрофітами [1]. Значний інтерес також викликає водяний горіх (*Trapa natans*), площа заростання якого останнім часом суттєво збільшилась на київській ділянці Канівського водосховища. Відомо, що під впливом екзометаболітів *Trapa natans* спостерігається зменшення вмісту розчиненого у воді кисню і зміна pH середовища в сторону підкислення [1]. Очевидно, ці ефекти можуть бути пов'язані з впливом фенольних кислот. В зв'язку з цим, метою нашої роботи було визначення вмісту фенолкарбонових кислот (ФКК) у фітомасі вищих водяних рослин з плаваючим листям *Trapa natans* і *Nuphar lutea* та у воді в їхніх заростях.

Матеріал і методи дослідження

Дослідження проводили з *Trapa natans* L. і *Nuphar lutea* L., відібраних у липні 2013 р. у затоці Собаче гирло (придаткова система київської ділянки Канівського водосховища). Фенолкарбонові кислоти з фітомаси виділяли за допомогою іонообмінних смол КУ-2 та ЕДЕ-10П [3]. Для визначення екзогенних ФКК відбирали воду у заростях досліджуваних вищих водяних рослин і очищували її від сторонніх домішок за допомогою фільтрувального паперу. Отриманий фільтрат об'ємом 2 дм³ пропускали через колонку з катіонітом КУ-2, а надалі – через аніоніт ЕДЕ-10П.